

ATHANASIUS SCHNEIDER

HET IS DE HEER

Overwegingen van een Bisschop in Centraal Azië
over de Heilige Communie

KORT BESTEK 14

 DE BOOG

INHOUD

VOORWOORD	5
-----------	---

I

*'Christus vincit, Christus regnat,
Christus imperat'*

'Eucharistische' vrouwen en de heilige Communie in de illegaliteit tijdens de Sovjet heerschappij	13
---	----

II

'Met liefde en ontzag'

Enkele historisch-liturgische aantekeningen aangaande de heilige Communie	23
Afsluiting	57
Noten	61

VOORWOORD

In het boek van de Apocalyps vertelt de heilige Johannes dat hij zich in aanbidding aan de voeten van de engel van God wierp, nadat hij gezien en gehoord had wat hem werd geopenbaard (*Apoc.* 22,8). Zich ter aarde werpen of neerknielen voor de majesteit van de tegenwoordigheid van God in nederige aanbidding, was een gebruik uit eerbied, dat Israël steeds praktiseerde in aanwezigheid van de Heer. In het eerste boek Koningen staat: 'Toen Salomo het gebed en de smeekbeden tot de Heer had beëindigd, stond hij op, en staande voor het altaar van de Heer, waar hij geknield had met naar de hemel opgeheven handen, zegende hij heel de gemeenschap van Israël' (*1Kon.* 8,54-55). De houding gedurende het smeekgebed is duidelijk. Hij knielde voor het altaar.

Dezelfde traditie is ook zichtbaar in het Nieuwe Testament waar we zien hoe Petrus voor Jezus op de knieën valt (*Lc.* 5,8); eveneens Jairus toen hij Jezus om de genezing van zijn dochter smeekte (*Lc.* 8,41); de Samaritaan die terugkeerde om Hem te bedanken, en Maria Magdalena, de zuster van Lazarus, toen zij om het geschenk van het leven van haar broer smeekte (*Joh.* 11,32). Dezelfde houding van knielen voor de verbazingwekkende tegenwoordigheid en de goddelijke openbaring, ontmoet men vooral in het boek van de Openbaring (*Apoc.* 5,8.14 en 19,4).

Eng verbonden met deze traditie was de overtuiging dat de heilige Tempel in Jeruzalem de woonplaats van God was, en daarom moest men in de Tempel een lichaamshouding aannemen die een diep gevoel van nederigheid en eerbied uitdrukte voor de tegenwoordigheid van God.

Ook de diepe overtuiging in de Kerk dat de Heer in de eucharistische gedaanten werkelijk en reëel tegenwoordig is, en de toenemende praktijk om de heilige Communie in het tabernakel te bewaren, droeg bij tot de praktijk om in een houding van nederige aanbidding voor de Heer in de Eucharistie neer te knielen.

Inderdaad heeft het Concilie van Trente, met betrekking tot de werkelijke tegenwoordigheid van Christus in de eucharistische gedaanten, verklaard: ‘... dat, in het hoogverheven sacrament van de heilige Eucharistie na de consecratie van brood en wijn onze Heer Jezus Christus als ware God en ware Mens inderdaad werkelijk en wezenlijk aanwezig is onder de gedaanten die de zintuigen kunnen waarnemen’ (*in almo sanctae Eucharistiae sacramento post panis et vini consecrationem Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem vere, realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilibium contineri*)(DS 1651).

Bovendien heeft Sint Thomas van Aquino de Eucharistie reeds gedefinieerd als *verborgen God* (S. Thomas van Aquino, *Hymnen*). Het geloof in de werkelijke tegenwoordigheid van Christus onder de eucharistische gedaanten behoorde reeds destijds tot het wezen van het geloof van de katholieke Kerk en maakte reeds toen deel uit van de katholieke identiteit. Het was duidelijk dat de Kerk niet

kon worden opgebouwd als men dit geloof op enigerlei wijze zou aantasten.

Daarom moest de Eucharistie, het in het Lichaam van Christus getranssubstantiëerde Brood en de in het Bloed van Christus getranssubstantiëerde Wijn, God in ons midden, worden ontvangen met verwondering, de grootst mogelijke eerbied en in een houding van nederige aanbidding. Paus Benedictus XVI herinnert aan de woorden van Sint Augustinus: 'Niemand echter eet dit Lichaam wanneer hij hem niet eerst aanbeden heeft; wij zondigen als wij niet aanbidden'; *nemo autem carnem manducat, nisi prius adoraverit; peccemus non adorando*' (*Enarrationes in Psalmos* 89,9; CCL 39,1385) en hij onderstreept, 'het ontvangen van de Eucharistie betekent zich te plaatsen in een houding van aanbidding tegenover Hem die wij ontvangen, [...] alleen in de aanbidding kan een diepe en echte ontvangstbereidheid rijpen' (*Sacramentum Caritatis* 66).

Volgens deze traditie is het duidelijk dat het consequent en onvermijdelijk geworden is, gebaren en houdingen van het lichaam en van de geest aan te nemen die de stilte, de innerlijke concentratie, de nederige aanvaarding van onze armzaligheid vergemakkelijken tegenover de oneindige grootheid en heiligheid van Hem die ons tegemoetkomt in de Eucharistische gedaanten. De beste manier om ons gevoel van eerbied te uiten tegenover de Eucharistische Heer is die van het volgen van het voorbeeld van de apostel Petrus die, zoals het Evangelie vertelt, zich ter aarde wierp voor de Heer en zei: 'Heer, ga weg van mij, want ik ben een zondig mens' (*Lc.* 5, 8).

Nu valt het op hoe in enkele kerken deze praktijk steeds meer verdwijnt en dat de verantwoordelijken niet alleen de gelovigen noodzaken de Allerheiligste Eucharistie staande te ontvangen, maar ze hebben zelfs alle knielbanken verwijderd en dwingen zo hun gelovigen te blijven zitten of te staan, zelfs tijdens de opheffing van de Eucharistische Gedaanten, wanneer die ter aanbidding getoond worden. Het is vreemd dat dergelijke maatregelen in de diocesen worden genomen door de verantwoordelijken voor de liturgie, of in de kerken, door de pastoors, zonder de minste raadpleging van de gelovigen, ook al spreekt men vandaag de dag meer dan ooit in veel kringen van democratie in de Kerk. Tegelijkertijd, sprekend over de communie op de hand, moet men toegeven, wanneer men van de handcommunie spreekt, dat dit een praktijk is die zonder vergunning, en in enkele streken van de Kerk direct na het Concilie is ingevoerd, waarmee de eeuwenoude vroegere praktijk is veranderd, en de nieuwe praktijk tot regel voor de hele Kerk werd. Men rechtvaardigde deze verandering door te zeggen dat dit het Evangelie en de oude praktijk van de Kerk beter weerspiegelde. Het is waar: wat men op de tong ontvangt, kan men ook op de hand ontvangen, omdat beide lichaamsdelen gelijk in waardigheid zijn. Om deze praktijk te rechtvaardigen beroepen sommigen zich op de woorden van Jezus; 'Neemt en eet' (*Mc. 14,22; Mt. 26,26*). Welke ook de redenen mogen zijn voor de rechtvaardiging van deze praktijk, we kunnen niet de ogen sluiten voor wat op wereldniveau gebeurt waar deze praktijk wordt doorgevoerd. Dit gebaar draagt bij aan een geleidelijke en toenemende verzwakking van de houding van eerbied tegenover de heilige eucharistische gedaanten. De vorige praktijk daarentegen beschermde dat gevoel van eerbied beter. Er is daarentegen een verontrustend

gebrek aan concentratie en een geest van algemene achteloosheid binnengeslopen. Men ziet nu dikwijls communicanten naar hun plaats terugkeren alsof er niets buitengewoons heeft plaatsgevonden. Het meest afgeleid zijn de kinderen en de tieners. In veel gevallen kan men de geest van ernst en van innerlijke stilte niet waarnemen, die moeten wijzen op de tegenwoordigheid van God in de ziel.

Dan zijn er ook misbruiken van mensen die de heilige gedaanten als een souvenir meenemen; van mensen die ze verkopen, of nog erger, van mensen die ze meenemen om ze te ontwijden in satanische ritussen. Dergelijke situaties zijn vastgesteld. Zelfs bij grote concelebraties, ook in Rome, zijn verschillende malen heilige hosties op de grond gegooid.

Deze situatie brengt ons er niet alleen toe na te denken over het ernstige verlies aan geloof, maar ook over de grove schendingen en beledigingen van de Heer die Zich verwaardigde ons tegemoet te komen met de bedoeling ons aan Hem gelijkvormig te maken, opdat in ons de heiligheid van God wordt weerspiegeld.

De Paus spreekt over de noodzaak om niet alleen de ware en diepe betekenis van de Eucharistie te begrijpen, maar haar waardig en eerbiedig te vieren. Hij zegt dat 'het nodig is ons bewust te zijn van de betekenis van de gebaren en de houding, zoals bijvoorbeeld het neerknien gedurende de belangrijke momenten van het Eucharistische gebed' (*Sacramentum Caritatis* 65). Bovendien, sprekend over de ontvangst van de Heilige Communie, nodigt hij allen uit om 'al het mogelijke te doen opdat het gebaar in zijn eenvoud overeenkomt met de

waarde van de persoonlijke ontmoeting met de Heer Jezus Christus in het Sacrament' (*Sacramentum Caritatis*, 50).

In deze zienswijze is het boekje van Mgr. Athanasius Schneider, hulpbisschop van Karaganda in Kazakstan, te waarderen, geschreven onder de zeer betekenisvolle titel '*Dominus est*' (*Het is de Heer*). Hij wil een bijdrage leveren aan de huidige discussie over de Eucharistie, ware en wezenlijke tegenwoordigheid van Christus in de geconsacreerde gedaanten van Brood en Wijn. Het is veelbetekenend dat Mgr. Schneider zijn presentatie begint met een persoonlijk bericht, dat aan het diepe eucharistische geloof van zijn moeder en twee andere vrouwen herinnert, een geloof dat bewaard bleef onder veel lijden en offers, die de kleine gemeenschap katholieken van dat land heeft geleden in de jaren van de Sovjet vervolging. Uitgaand van zijn ervaring, die in hem een groot geloof, verwondering en devotie deed ontstaan voor de Heer, die tegenwoordig is in de Eucharistie, presenteert hij ons hier een historisch-theologische uitweiding, die duidelijk uitlegt hoe de praktijk om de Heilige Communie op de tong en geknield te ontvangen, gedurende een lange periode in de Kerk is aangenomen en gepraktiseerd.

Nu geloof ik dat het moment gekomen is om de bovengenoemde praktijk goed in te schatten en zo nodig op te geven, die namelijk niet werd aangenomen, noch in het *Sacrosanctum Concilium*, (constitutie voor de liturgie van het Tweede Vaticaans Concilie) noch door de Concilievaders, maar werd aanvaard na een illegale invoering in enkele landen. Nu is het meer dan ooit noodzakelijk om de gelovigen te helpen een levendig geloof in de reële tegenwoordigheid van Christus in de eucharistische gedaanten te vernieuwen, met de bedoe-

ling het leven zelf van de Kerk te versterken en om het te verdedigen temidden van de gevaarlijke verdraaiingen van het geloof, die dergelijke situaties voortgaan te veroorzaken. De redenen voor een dergelijke initiatief zouden geen academische moeten zijn, maar veeleer pastoraal-spirituele alsook liturgisch – kortom, met datgene wat het geloof opbouwt. Mgr. Schneider toont in deze zin prijzenswaardige moed, want hij heeft de ware betekenis van de woorden van Sint Paulus weten te begrijpen: 'Zorgt dat alles dient tot opbouw van uw gemeente' (1Kor. 14, 26).

+ Malcolm Ranjith

*Secretaris van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst
en de Regeling van de sacramenten*